

1945 Yılında Dünya Madenciliği

ÖNSÖZ:

II nci Cihan Harbinin 1945 senesinde sona ermesiyle maden sanayiinin de, diğer endüstriler gibi sarsıntılar geçirmesi tabii idi. Harp esnasında muharip memleketler şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde bütün iktisadi kuvvetlerini, varlıklarını seferber ettiler ve fevkalâde gayretler sarfederek, mahrumiyetlere katlanarak, tabii zenginliklerini doğuş aletleri haline soktular. Harp bittikten sonra ağır ve hafif bütün silâh, mühimmat ve savaş taşıtları imalâtı azalmış ve birçok hallerde tamamen durmuştur. İşte bu sebepten dolayı dünya maden istihsalâtı Nisan 1945 e kadar -Almanya'nın tesliminden sonra - çoğalmış ve ondan sonra bir azalma göstermiştir.

Bununla beraber Dünya Maden Piyasası nispeten yüksek kalmıştır ve daha da kalması beklenebilir. Çünkü 6 seneye yakın bir mahrumiyet devresinden kurtulan ve her türlü eşyaya ihtiyacı olan Avrupa ve Amerika'nın geniş müstehlik kütlelerine, kendi hayat şartlarını yükseltmeğe başlayan Asya memleketlerinin de katılacağı nazarı itibara alınırsa, maden fiyatlarının harpte eriştikleri seviyeyi bir müddet daha tutmaları tabiidir.

Bundan başka bütün dünyaya şâmil bir fiyat ve işçi yevmiyesi yüksekliği ve iş letilmekte olan yatakların azalmakta olmasına rağmen yeni keşfedilen kaynakların

bunların yerlerini tutamaması da âmil olacaktır.

Mesela Amerika B. D. ekseri madenleri kendi ihtiyacından fazla istihsal edemiyor (*). Kanada ise harpten evvelki vaziyetini aşağı yukarı muhafaza etmektedir.

Avustralya ve uzak şarkta durum bozulmuştur. Birmanya'da (Burma) kurşun ve çinkonun tamamen bitmek üzere oldukları bildirilmektedir (*). Afrika ve Sovyetler Birliğinde durum iyidir. Bu iki muntakada maden istihsallerinin artacağı tahmin edilmektedir. Bununla beraber Sovyetler Birliğinin dünya piyasasına tesiri ikinci derecededir. Çünkü istihsalât ancak iç piyasada sarfedilmektedir.

Güney Amerika'da da durum pek iyi değildir. Orada keşfedilen yeni maden yatakları rezervi, tükenmekte olan maden muntakalarından azdır.

1945 senesi dünya maden durumunu, başlıca metalleri, maden kömürünü ve petrolü ele alarak tetkik edelim:

Bakır:

Dünya bakır istihsalinde en ön safta gelen A. B. D. nin 1945 senesi bakır durumu aşağıdaki cetvelde hülâsa edilebilir.

(*) «Engineering and Mining Journal» Şubat 1946, Vol 147, No. 2, S : 68.

A. B. D. Bakır Durumu (1)
Şort ton (2)

Yılı	İSTİHSAL		SARFIYAT		STOK
	Rafine Bakır	Külçe Bakır	Dahili	Harici	
1942	1,135,708	1,152,344	1,145,963	489,273	65,309
1943	1,206,871	1,194,699	1,200,059	423,818	52,121
1944	1,098,788	1,056,180	1,084,129	552,166	66,780
1945	843,113	0,841,824	833,381	684,461	76,512

Yukardaki cetvelden görülyor ki, 1945 senesinde, gerek külçe ve rafine bakır istihsalinde ve gerekse de dahili bakır sarfiyatında bir düşüklük vardır. 1943 senesinin 1,220,059 şort tonluk dahili bakır sarfiyatı 1944 de 1,084,129 ve 1945 de 833,381 şort tona düşmüştür ki bu 1944 de %23,1 ve 1945 de %31,4 nispetinde bir eksikliğe tekabül eder.

Dahili bakır sarfiyatındaki bu düşüş, aynı devre için, külçe ve rafine bakır istihsalinde de mevcuttur.

Amerikan bakır istihsalı, grevler, yüksek işçi yevmiyeleri dolayısıyla 1945 senesinde bir azalma gösterir. Bu yüzden 1945 senesinde ithal edilen bakır miktarı artmıştır. 1945 senesinde Amerika'da sarfedilen bakırın %45 i dahilde istihsal ve %55 i de ithalât suretiyle temin edilmiştir. Halbuki 1944 senesinde A. B. D. kullandığı bakırın ancak %34 ünü ithal ediyordu.

A. B. D. nin 1945 senesinin ilk 11 ayında ithal ettiği bakırın miktarı 775,716 şort tondur (3).

O. P. A. (Fiyat Kontrol Ofisi) bakırın fiyatını. 1942 deki seviyesinde, tutmuştur (libresi 11.775 sent).

Dünyanın diğer büyük bakır müstahsillerinin 1945 senesi bakır durumu şöyledir:

A. B. D. inden sonra en fazla bakır

(1) «Mining and Metallurgy» vol 27, No. 470 Şubat, 1946 sahife 58

(2) 1 Şort ton = 907,2 kg.

(3) «Engineering and Mining Journal» Şubat 1946, Vol 147, No. 2 S : 68.

çıkaran Şili, 1945 senesinde 460.000 metrik ton bakır istihsal etmiştir. (4).

Kanada'nın da 1945 bakır istihsalı 1944 ününe nazaran %14 nisbetinde bir düşüklük gösterir. (1944 senesindeki 273,535 şort ton bakır istihsaline karşı 1945 senesinde 238,142 ton bakır istihsal edilmiştir).

Meksika'da da 1945 senesinde 62.790 metrik ton bakır istihsal edilmiştir (5).

Peru bakır istihsalı son üç senedenberi muntazaman düşmektedir. 1943 senesinde 31,000 metrik ton bakır istihsal eden Peru 1944 senesinde 29,800 ve 1945 senesinde 24,900 metrik ton (bakır istihsal etmiştir. Buna nazaran 1943 - 1945 devresi umumî düşüş nispeti %19,6 dır.

1945 senesi İspanya bakır istihsaline ait rakamlar neşredilmemiştir. İlk 7 ayın bakır istihsalı 3,700 tondur. Buna göre 1945 senesine isabet eden miktarın 6,360 ton civarında olması gerektir (4).

Millî Savunma sebeplerinden dolayı şimdiye kadar neşredilmeyen Belçika Kongosu maden istihsaline ait rakamlar şimdi **Société Générale** tarafından neşredilmiştir (6).

(4) «The Metal Bulletin» No. 3066, Şubat 1946. S. 6.

(5) «League of Nations Economic Intelligence Bull» No. 3 Vol. XXVII Mart 1946, S: 97. Vol 147, No. 2, Şubat 1946, S:77.

(6) «Engineering and Mining Journal»

Buna göre bakır istihsali aşağıdaki seyri takibetmiştir:

Kuzey Rodezya'nın 1945 bakır istihsaline ait rakamlar da henüz neşredilmemiştir (*). Yalnız **Roan Antelope** Şirketinin 51,500 ton bakır çıkardığı bildirilmiştir; bu 1944 teki 75,195 tonluk istihsalle nazaran büyük bir azalmadır (%31,5).

S E N E:	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
istihsal (Metrik ton) :	122,649	148,829	162,167	165,940	156,850	165,480	155,000

Çinko:

Harbin bitmesiyle istihsal, sarfiyat ve stok vaziyetlerinde değişiklikler olmuş, bir aralık Mayıs 1945 e kadar çinko sarfiyatı, istihsali aştığı için, Amerikan çinko stokları şimdiye kadar görülmemiş derecede azalmış ve 168,000 tona düşmüştür. Fakat Cihan Harbinin bitmesi ve tam randımanla sivil endüstriye geçilememesi yüzünden çinko sarfiyatı düşmüş ve bu yüzden 1 Aralık 1945 te çinko stoku 255,000 tona yükselmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 1945 senesi çinko vaziyeti şöyle hülâsa edilebilir:

Senevi istihsal	Dahili sarfiyat	İthal	Stok 1945 sonunda	Günlük vasatı istihsal
799.462	768.227	9.422	259.333	2.132

Çinko fiyatları 1942 senesindenberi yani Amerika harbe girdiğindenberi O. P. A. (Fiyat Kontrol Ofisi) nin tesbit etmiş olduğu Katta, (libresi 8.25 sent) kalmıştır. Fakat İngiltere'de çinko Katlan ton başına 5 sterlin 10 şiling artarak 11 Haziran 1945 de tonu 31 sterlin 5 şiling'e yükselmiştir (**).

İngiltere'ye nazaran Amerika'da çinko fiyatları daha yüksek olup long tonu 45 sterlin 18 şiling 6 pense tekabül etmektedir.

Yukarıdaki fiyat dahi Amerika'da çinko müstahsilini korumadığından, hükümet çinkoyu libresi 10.9 sentten alarak müstehlike libresi 8.25 den satar.

A. B. D. nde 1945 senesinde 844.168 şort ton çinko kullanılmıştır. 1944 senesin-

de kullanılan çinko miktarı 888.626 şort tondur. Tunç endüstrisindeki durgunluğa mukabil galvanizleme işlerinde çinko istihlâkinin artmış olması bu düşüşün daha büyük olmasına mani olmuş ve bu fark 44,500 şort tondan ibaret kalmıştır. (**).

İngiliz imparatorluğunun (Kanada, Avustralya, İngiltere ve Kuzey Rodezya) 1945 senesi çinko istihsali 285.000 şort ton kadardır.

Kanada 1945 senesinde maden, cevher ve konsantre cevher olmak üzere 254.189 şort ton çinko istihsal etmiştir (**). Bu miktar 1944 ün 275.412 şort tonuna nazaran %7,5 nispetinde bir düşüşe tekabül eder. İngiltere'nin 1945 senesi çinko istihsaline ait rakamlar Nisan 1945 e kadar neşredilmemiştir, fakat çinko istihlâkinin 1945 senesinin ilk 11 ayında 12.900 ton civarında olduğuna dayanarak O. W. Roskill, «The Mining Journal» ın Nisan 17, 1946 tarihli nüshasında, İngiliz çinko istihsalinin 60.000 ton civarında olması icabettiğini tahmin ediyor.

Meksika, 1945 senesinde 200,000 metrik ton (220,000 şort ton) çinko istihsal etmiştir.

Belçika Kongosunda Société Générale tarafından bildirilen çinko vaziyeti aşağıdaki cetvelde (metrik ton olarak) gösterilmiştir:

(*) «The Mining Journal» Nisan 17, 1946 Annual Review Number S. 15.

(**) «Engineering and Mining Journal» Vol, 147, No. 2, Şubat 1946, S: 77 - 79.

S E N E	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Teklis edilmiş çinko	12.528	15.801	20.475	20.054	21.678	21.766	22.500
Konsantre çinko	19.617	21.155	29.122	16.649	40.872	31.030	40.000

Kurşun:

1945 de Amerika'da kurşun madeni istihsali 385.000 şort tondur. Bu miktar

son senelerde görülen en aşağı bir meblâğdır. Aşağıdaki cetvel 1939 senesinden itibaren Amerikan kurşun istihsalini şort ton üzerinden vermektedir.

S E N E	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
İstihsal (şort ton)	413.979	457.392	461.426	457.392	453.392	416.861	385.861

Halbuki bu müddet zarfında A. B. D. nin kurşun sarfiyatı şöyledir:

Sene	1940	1943	1944	1945
Sarfiyat (şort ton)	782.000	1.126.000	1.137.167	1.060.000

Amerika yukarıdaki iki tabloda gösterilen sarfiyat ve istihsal farkını iki şekilde telâfi eder:

- 1) Hariç memleketlerden kurşun ithal etmekle,
- 2) Hurda metallere kurşun istihraç etmekle.

Amerika B. D. senede aşağı yukarı 325.000 şort ton civarında kurşunu, hurda metallere istihraç eder.

Yukarıdaki tablodan görüleceği gibi, A. B. D. nin sulh zamanı kurşun sarfiyatı 780.000 şort ton olduğuna göre, bu miktar, Amerika'da (kurşun cevherinden senede 400.000 ve hurda metallere 300.000 olmak üzere) aşağı yukarı temin edilebilir. Halbuki harp senelerinde istihlak 1.000.000 şort tonu geçtiğinden, Amerika kurşun ithal etmek mecburiyetinde kalmıştı. Bu yüzden Amerika 1945 de 256.000 şort ton kurşun (cevher ve konsantre

halinde) ithal etmiştir. Bunun 26.300 tonu Avusturalya'dan ve 33.000 tonu Kanada'dan, 165.000 tonu Meksika'dan, 31.400 tonu Peru'dan gelmiştir.

Kurşun fiyatları, diğer maden fiyatları gibi, harbin devamınca O. P. A. (Fiyat Kontrol Ofisi) tarafından libresi 6.5 sentte sabit tutulmuştur. Fiyat İngiltere'de Haziran 1945 e kadar sabit kalmışsa da o zamandanberi ton başına 16 Sterling artarak şimdi tonu 39 Sterling'e çıkmıştır.

Mamafih 6.5 sent görünmekle beraber Amerika'da açık piyasadaki libresi 8.60 sent civarındadır (*).

Amerika'da Hükümetin elindeki ihtiyat kurşun miktarı da 1943 Martında 275.000 tondan 1945 sonunda 75.000 tona ve 1946 martında da 50.000 tona düşmüştür.

Dünyanın diğer mühim kurşun istihsal eden memleketlerinin 1943-1945 kurşun istihsallerini aşağıdaki tabloda veriyoruz: Bu tablonun 1945 sütunu **Eng. and Mining Journal** mecmuası tarafından tahmin edilen miktarlardan ibaret iseler de, Milletler Cemiyetinin İktisadi İstihbarat Servisi mecmuası

(*) «The Engineering and Mining Journal» Vol 147, No. 2, S. 78.

(Vol. XVII, No. 3, Mart 1946) tarafından yapılan tahminlere de uyduğu için hakikate çok yakın oldukları kabul edilebilir:

A. B. D. hariç, dünya kurşun istihsalı şort ton üzerinden (1).

Sene	1943	1944	1945
Avustralya	192.811	156.434	174.554*
Kanada	224.493	143.757	153.800*
Meksika	206.512	193.474	231.000*
Peru	47.729	42.824	44.000
Arjantin	25.279	23.826	18.000
İspanya	38.124	30.000	27.600
Almanya	169.200	150.000	—

Yukarıdaki tabloda verilen rakamların bazılarıyla The Mining Journal Mecmuasının 17 Nisan 1946 tarihli nüshasında verilen rakamlar arasında farklar vardır. Bunlar birer yıldızla işaretlendirilmişlerdir.

Kalay:

Dünya kalay istihsalinin 2/3 ünü temin eden Malaya, Birmanya, Siyam, Hindi-Çinî ve Şarki Hint adalarının Japonlardan kurtulması üzerine, kalay piyasasının tekrar normale doğru süratle döneceği tahmin edilebilir. Nitekim bu mntakalardaki madenlerden makinalaşmamış olanlar şimdiden azamî bir randımanla çalışmaya başlamışlar ve harpten evvelki istihsallerini aşmışlardır. Kalay istihsalı, Malaya, Hindi-Çinî, Siyam

(1) «The Engineering and Mining Journal» Vol 147, No. 2, S. 78

ve Malezya adalarında ceman senevi 125.000 - 150.000 şort tondur. Bunlardan sonra en çok kalay çıkaran memleketler, başta Bolivya ve Belçika Kongosu gelmek üzere, Nijerya, Çin, Avustralya, İngiltere ve Portekizdir. Bunların mecmu istihsalleri hiç bir zaman 100.000 tona ulaşmamıştır.

Bolivya bütün harp seneleri zarfında muazzam gayretler sarfederek Birleşik Milletlerin kalay ihtiyaçlarını temine çalışmıştır. Hattâ önümüzdeki 2 - 3 sene içinde bile dünyanın en büyük kalay ihracatçısı olarak kalacaktır.

Bolivya 1945 senesi içinde 43.147 ton kalay istihsal etmiştir (2). Bu, 1944 senesinin 39.340 tonuna nazaran 3.807 tonluk bir artıştır. Belçika Kongosu 1945 de 15.000 metrik ton kalay çıkarmıştır ki bu miktar 1944 ün 17.272 tonuna göre 2.272 tonluk bir eksikliklerdir. Nijerya 1945 senesinin ilk 9 ayında 8.700 (metrik ton kalay istihsal etmiştir, buna göre 1945 istihsalı 11.500 metrik ton tahmin edilebilir. Kanada'nın 1945 kalay istihsalı de 400 metrik ton civarındadır.

Bolivya kalaylarının en büyük alıcısı olan A. B. D. 1946 senesi için kalay fiyatını, (cevherdeki kalay yüzdesi üzerinden hesabedilmek üzere) libresi 621/2(3) sentten 581/2sente düşürmüştür. New-York'taki endüstriyel alıcılara satış fiyatı ise libre başına 52 senttir. Bu düşürmenin Bolivya kalay çıkarıcıları üzerine ne gibi tesir yapacağım ancak zaman gösterebilirse de 1946 Bolivya istihsalinin 1945 inicine nazaran artması ancak 1946 kalay istihlâkinin 1945 inkine nazaran büyük bir artışıyla kabil olabilecektir.

Demir ve Çelik:

II nci Dünya Harbinin tahmin dışında, anî olarak bitmesi, harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçerken, kaçınılması mümkün olmayan karışıklıkları bir kat daha artırdı.

(2) The Mining Journal Annual Review Issue Nisan 17, 1946, S. 9.

(3) 1 libre = 453 gr.

Demir ve çelik, II nci Cihan Harbinin en mühim ve en fazla randımanla çalışması lâzım gelen bir endüstrisi olduğu için bu endüstrinin harp durumundan sulh durumuna en büyük bir kolaylıkla geçeceği tahmin ediliyordu. Fakat 6 senelik savaş her yerde olduğu gibi, demir ve çelik endüstrisinde de izlerini bıraktı. Bu müddet zarfında yalnız istihsal düşünöldü ve mecburiyet hasıl olmadıkça tamirlerle vakit öldürölmedi. Şimdi bu 6 senelik durmadan çalışmanın neticesi fabrikaların tamiri ve yenileştirilmesi için yalnız İngiltere'de 120 milyon sterling sarfedilmesine karar verilmiştir.

Amerika'daki grevler ve İngiltere'deki sosyalist hükümetin İngiltere ağır sanayiini millileştirmek temayölü de demir ve çelik

endüstrisi üzerine müessir olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı gerek A. B. D. ve gerekse İngiltere demir ve çelik istihsalinin harp senelerine nazaran 1945 senesinde bir azalış kaydedeceğini ve bunun 1946 da da devam edeceğini tahmin edebiliriz.

Aşağıdaki istatistikler 1945 senesinde Dünya (Rusya müstesna) demir ve çelik istihsalini gösterir:

A. B. D. :

Amerika B.D. nde 1942 denberi fiyatlar ve işçi yevmiyeleri arasında mevcudolan muvazene harpten sonra bozulduğu için, işçi (grevleri büyük mikyasta başlamış ve bu da endüstrinin diğer branşlarında olduğu gibi, demir ve çelik sanayiine de tesir etmiştir. Amerika'nın 1945 çelik istihsalı aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

	Open hearth % şort ton	Bessemer % Kapasite şort ton	% Kapasite	% Elektrik	% Kapasite	% Yekün	% Kapasite	
	net							
1 inci kalite	19.364.034	93.3	1.124.640	22.6	1.080.103	80.2	21.568.777	91.6
2 nci kalite	19.333.940	92.1	1.154.359	78.8	1.097.169	80.6	21.585.968	90.6
3 üncü kalite	16.925.746	79.9	1.081.767	73.1	699.232	50.9	18.706.745	77.8
4 üncü kalite	16.333.372	77.7	944.878	63.8	605.841	44.1	17.884.091	74.3

Yukarıdaki cetvelden de anlaşılacağına göre, çelik istihsalinde düşüş vasati olarak %25 nispetindedir.

İngiltere II nci Cihan Harbinin devamınca aşağı tenörlü yerli cevherden demir istihsal etmişti. Harbin sona erişindenberi

yüksek tenörlü ecnebi cevherleri, ithali kolaylaştığı için, daha ziyade kullanılmaya başlanmıştır.

Aşağıdaki cetvel İngiltere demir ve çelik sanayii hakkında umumî bir fikir verebilir:

İngiltere demir ve çelik endüstrisine umumi bir bakış (*) (Haftalık vasatiler 1000 long ton üzerinden)

	Demir cevheri istihracı	İthal edilen cevher	Pik demir ve demir halitaları istihsalı	Kullanılan hurda demir	Çelik	Piyasaya sevkedilen işlenmiş çelik	Çelik stokları
1945	297.6	46.8	129.5	141.7	233.5	197.5	2.171.0
1945	272.5	47.2	136.7	138.5	227.3	171.5	1.683.9
Eylül 1945	246.1	97.8	139.5	145.1	240.6	176.9	1.263.8
Ekim "	247.4	106.3	146.1	146.1	243.0	166.5	1.211.5
Kasım "	249.0	104.4	150.0	147.3	246.9	179.4	1.212.5
Aralık "	231.4	100.4	145.5	131.9	221.5	164.2	1.189.9
Ocak 1946	245.3	96.7	143.1	134.9	228.8	173.4	1.223.9
Şubat "	256.1	99.6	146.1	145.9	297.2	185.0	1.195.8

(*) Iron and Coal Vol. CLII No. 4076, Nisan 12, 1946.

1945 senesi pik demir ve çelik istih-sali (*) 7.107.400 ve 11.819.900 ton o-larak tesbit edilmiştir. Aşağıda İngiltere çe-

lik sanayiinin ham madde istihsal ve ithali ile ihraç ve istihlâkini gösteren bir cetvel verilmiştir.

Sene	Elde edilen			Sarfedilen		
	İstihsal	İthal	Mecmu	İhraç	Dahili	Mecmu
1937	12.984 ^(**)	1.483	14.467	2.923	11.621	14.542
1943	13.031	2.773	15.804	122	15.883	16.005
1944	12.142	1.688	13.810	240	14.083	14.328
1945	11.826	173	11.999	674	11.840	12.514

Burada senevi istih-saller 2240 librelilik 1000 er ton üzerinden gösterilmektedir.

Fransa:

Fransa'nın demir cevheri istih-sali metrik ton üzerinden aşağıdaki cetvelde verilmiştir.

Sene	Demir cevheri
1941	10,570,450
1942	12,757,620
1943	16,879,160
1944	9,265,290

Son altı sene zarfında Fransa demir ve çelik istih-salinin geçirmiş olduğu safhaları aşağıdaki iki cetvel gayet açık olarak gösterir. Cetvelin Mayıs 1940 dan Ekim 1940 a kadar olan kısımları için rakamlar neşredilmemiş olduğundan (—) ile gösterilmiştir.

Bu cetvellerde verilen malûmat iki yerden alınmıştır. 1944 senesine kadar olan kısım The Metal Bulletinin, Ocak 11, 1946 tarihli ve 3060 numaralı şayiamın 13 üncü sayfasından ve 1945 rakamları ise (League of Nations Economic Intelligence Service No. 3 Mart 1946) dan alınmıştır.

Pik Demir

Aylara göre Fransa pik demir istih-sali (1000 metrik ton üzerinden)

Aylar	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Ocak	625	119	121	162	185	30
Şubat	591	123	103	150	171	33
Mart	652	140	110	177	184	55
Nisan	653	138	108	180	157	68
Mayıs	—	139	107	183	88	80
Haziran	—	113	114	185	67	97
Temmuz	—	122	115	192	82	101
Ağustos	—	113	127	178	61	106
Eylül	—	128	154	175	7	124
Ekim	56	125	182	183	30	148
Kasım	86	115	177	181	37	168
Aralık	122	124	161	182	34	177
		1.499	1.579	2.128	1.103	1.487

(*) «The Mining Journal» Review Number Nisan 17, 1946, S. 27.

(**) 1000 ton üzerinden.

Çelik
Aylara göre çelik istihali
(1000 metrik ton üzerinden)

Aylar	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Ocak	676	196	175	181	201	55
Şubat	656	197	140	173	202	60
Mart	706	207	175	205	213	82
Nisan	762	218	173	192	188	90
Mayıs	—	212	181	207	103	101
Haziran	—	181	180	215	75	126
Temmuz	—	176	179	206	77	119
Ağustos	—	160	188	182	57	139
Eylül	—	195	187	188	13	169
Ekim	126	213	205	194	41	207
Kasım	162	200	198	192	51	227
Aralık	204	189	197	108	88	233
		2.342	2.158	2.333	1.279	1.608

Yukarda verilen cetvellerin tetkiki bize gösterir ki Almanların işgali altında (1941 - 1943) demir cevheri istihali artmış ve bu artma %60 a kadar varmıştır. Buna mukabil Pik demir ve çelik istihali işgalden evvelki istihsalin takriben %25 ini geçmemiştir. Bunun sebebi Fransa ve Almanya ekonomisinde vâki işbirliği dolayısıyla Fransız cevherinin Ruhr kömür ve endüstri (havzasına taşınması ve orada işlenmesidir. Fransız çelik ve demir fırınlarının Alman kömürüne ihtiyaç göstermeleri ve Almanların bunu ekonomik bulmamaları yüzünden Fransa 1941-1943 pik demir çelik istihali işgalden evvelkinin %25 ine düşmüştür. Demir ve çelik üzerine olan cetvellerden görülüyor ki Fransa demir ve çelik istihali gayet seri bir şekilde kendim toparlamaktadır. Netekim Fransa'da çelik istihali 1945 Ocak ayında 55.000 metrik tondan 1945 Aralık ayında 233.000 metrik tona çıkmıştır ki bu da %324 nispetinde bir artışa tekabül eder. Pik demir de aynı müddet zarfında 30.000 tondan 177.000 tona çıkmıştır ki bu da %490 nispetinde bir artıştır.

Belçika:

Belçika demir ve çelik istihali senelere göre şöyledir:
(1000 metrik ton üzerinden)

Sen	Pik demir	Çelik
1942	1.272	1.380
1943	1.632	1.644
1944	708	624
1945	498	497

1945 rakamları ilk 10 ay üzerinden hesabedilen senelik istihaldir; halbuki yalnız 10 uncu ay üzerinden hesabedecek olursak, senelik istihsal 713.000 metrik tonu bulur ki, bu da Belçika'nın normale doğru hızla döndüğünü gösterir (*).

İsveç:

Metrik ton üzerinden İsveç'in pik demir ve çelik istihali aşağıdaki cetvelde verilmiştir:

(*) «The Metal Bulletin. Ocak. 11, 1946, No. 3060 S. 13.

Sene	Pik demir	Çelik (*)
1943	684.000	1.200
1944	86.400	1.224
1945	622.000	1.204

Polonya:

Polonya 1945 senesi son 9 ayında 416.000 metrik ton çelik ve 188.000 metrik ton pik demir çıkarmıştır. Harp Polonya sınırları içinde daha o zamanlar devam etmekte olduğu için, ilk üç ayın rakamları malûm değildir.

Hollanda:

Harpten sonra Hollanda ilk pik demir ihracatını Kasım 1945 de yapmıştır. Harpten evvel senevi 200.000 ton pik demir ihraceden bu memleket, Kasım 1945 de 10000 ton demir istihsal etmiş ve 3.000 ton ihracetmiştir. Bunun 1.970 tonu İsviçre'ye, 926 tonu İsveç'e, 163 tonu da Lüksemburg'a yapılmıştır. İç istihlâk ise bu müddet zarfında 2.840 tonu bulmuştur. İstihsal bu seviyede tutulacağına nazaran, ihracat artacaktır. Kasım 1945 sonunda dahi Hollandanın 80.000 ton demir cevheri stoku vardı.

İspanya:

İspanya'da 1945 senesi pik demir ve çelik istihsali bir gerileme gösterir. 1944 de 549.000 ton pik demir ve 640.000 ton çelik çıkararak İspanya 1945 in ilk 7 ayında 279.000 ton pik demir ve 323.000 ton çelik istihsal etmiştir.

Lüksemburg:

Lüksemburg'un demir ve çelik endüstrisi, hariçten (Ruhr havzasından) ithal edilecek koka dayandığı ve şimdilik buna imkân olmadığı için, adı geçen memlekette demir ve çelik endüstrisinin gelişmesi biraz güç olacaktır. Buna rağmen, çelik istihsali Eylül 1945 de 19.850 tondan Kasım 1945 de 44.646 tona çıkmıştır. 1945 senesinin

(*) «The Metal Bulletin» Ocak 11, 1946, No. 3060 S. 13.

ilk 10 aylık vasatı 14.860 tondur ki normal olan 200.000 tonun ancak 14 de biri kadardır. Lüksemburg demir ve çelik endüstrisinin normal bir şekilde çalışabilmesi için ayda asgarî 75.000 - 90.000 ton çelik yapılması lâzımdır. Görülüyor ki Kasım istihallerini bile alsak Lüksemburg demir ve çelik endüstrisi hâlâ normalden çok aşağıdadır.

Kanada:

Kanada 1945 senesinde 2.580.000 metrik ton çelik ve 1.780.000 ton pik demir istihsal etmiştir; demir cevheri istihsali ise 1944 de 553.252 tondan 1945 de 1.134.808 tona yükselmiştir. Buna ilâveten 3.000.000 ton kadar demir cevheri de A. B. D. inden ithal etmiştir. (**).

Brezilya:

Brezilya demir ve çelik istihsali (son 4 sene için) metrik ton üzerinden aşağıda verilmiştir.

Sene	Pik demir	Çelik
1942	216.000	156.000
1943	252.000	180.000
1944	292.000	221.000
1945 (İlk 9 ay yekûnu)	186.000	153.000

Meksika'nın çelik istihsali 1944 senesine nazaran hafif bir düşüklük kaydeder. 1943 de 178.000 ton ve 1944 de 181.000 ton çelik istihsal edilmiş olmasına rağmen, 1945 de ancak 165.000 ton çelik istihsal edilmiştir.

KÖMÜR

A. B. D. (***) 1945 yılı zarfında bitümlü kömür istihsali amele grevleri yüzünden az çok mutazarrır olmuş ve 1944 teki rekor istihsaline nazaran (619.576.000 ton)

(**) «The Metal Bulletin» Şubat 1, 1946, No. 3066, S. 6.

(***) «Coal Age» Şubat 1946, S. 81-85.

%7.0 nispetinde bir azalma ile 520.000.000 ton kömür elde edilmiştir .

Antrasit istihsali % 14.3 nispetinde bir azalma göstererek 1944 yılında 63.701.000 tondan 1945 yılında 54.615.000 tona düşmüştür. Antrasit istihsalindeki göze çarpan bu eksilme kısmen amele grevlerine ve kısmen de antrasit havzalarında işçi kıtlığına atfedilebilir.

1946 yılında antrasit istihsaline 1945 yılı şartları altında devamedileceği tahmin edilmekle beraber vaziyetin biraz daha müsait olacağı ümedilmektedir.

Kömür istihsalinde bir gelişme görülmedikçe gerek Amerika'nın ve gerek Kanada'nın antrasit ihtiyaçları tatmin olunamayacaktır. Eğer fevkalâde bir hâdise varit olmazsa 1946 yılında antrasit istihsalinin 1945 yılına nazaran artması beklenebilir. Bazı menbalar 1946 yılı kısmî istihsalini daha şimdiden en az 525.000.000 ton olarak tahmin etmektedirler. Diğer taraftan bitümlü kömür istihsali, Japonya'nın teslim olduğu tarihten itibaren haftada 12 milyon tona yükselmiştir.

İşçi durumu hali hazırda harp yıllarına nazaran daha iyi olmakla beraber sıkıntının daha iki yıl devam edeceği tahmin edilmektedir.

1945 de bitümlü kömür endüstrisinin işçi âdedi, 1944 yılının vasati olarak 393.347 amele adedine nazaran birkaç bin eksilmiştir. Antrasit endüstrisi de 1944 yılındaki 77.591 amele adedine nazaran daha az amele ile iktifa etmiştir. Bunun neticesi olarak kömür endüstrisi işçi toplama ve yetiştirme faaliyetlerini artırmak suretiyle elde kâfi miktarda yetişmiş işçi bulundurmam mecburiyetindedir.

1945 (*) yılının son üç ayı zarfında ordudan terhis olunan askerler bazı kömür mıntıklarında işçi sıkıntısını kısmen gidermişlerdir. Bu işçiler ekseriyetle daha genç, faal ve müteşebbis olduklarından modern makinelerle teçhiz edilmiş madenlerde eski işçilere nazaran daha faydalı olmuşlardır.

Bütün maden mıntakalarında bir ma-

kineleşme temayülü kendini göstermiştir. Fakat bu gibi aletleri yapan firmalar henüz madenlerin muazzam ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değillerdir. Bazı madenlerde ise işçi kıtlığı dolayısıyla mevcut bulunan bütün makine ve teçhizatın lâıkiyle kullanılamamasına sebeb olmuştur. Madenleri makineleştirme siyaseti, hükümetçe Mat kontrolü ve amele yevmiyelerinin yükselmesini önlemek için en müessir bir çare olarak kullanılmaktadır. Bütün endüstri alanında baş gösteren yüksek maliyet meselesinin yegâne hal çaresi amelenin randımanını artırmak yollarında aranmıştır. Fakat bütün gayretlere rağmen hali hazırda amele randımanı 1941 yılına nazaran cüzi bir miktarda düşüktür. Adam başına isabet eden günlük istihsal artmaya başlamıştır. Fakat bu artma uzatılmış olan günlük mesai ile aynı seviyede artmamış ve bu sebepten dolayı madenlerde randımanı artırmak için en modern tesisat ile teçhiz etmek yoluna gidilmiştir.

İngiltere (**)

Yeraltı kömür madenlerinin 1944 yılında 184.000.000 tonu bulan istihsaline mukabil 1945 yılında ancak 174 milyon ton olarak tesbit edilmiştir. Açık işletme kömür havzalarında ise istihsal 1944 e nazaran yine düşük olup 1944 de 8.600.000 ton iken 1945 de 8.100.000 tondur.

1945 yılı istihsalinde geçen seneye nazaran görülen ve miktarı 10.000.000 tona baliğ olan bu azalmanın en esaslı sebepleri arasında amelenin devamsızlığı en mühim âmil olarak gösterilebilir. 1945 yılı zarfındaki resmî tatillere Mayıs ve Ağustos ayında zafer bayramları da katılarak istihsalin 121/2milyon ton azalmasına sebeb olmuştur. Bundan başka 2.000.000 ton da, kazalar, makinelerde bozukluklar yüzünden zayi edilmiştir. Grevler yüzünden kaybolan tonaj bu sene geçen seneye nispetle azalmış ve 1944 yılında üç milyon tona baliğ olan zarar 1945 de bir milyon to-

(**) «The Mining Journal» Annual Review Number, 1946, S. 29.

(*) «Mining and Metallurgy» Şubat 1946, S. 102

na kadar düşmüştür. Nakliye müşkülâtından doğan zayıf geçen seneki vaziyetini muhafaza etmiş ve 600.000 tona çıkmıştır. Amelenin devamsızlığı 1945 yılında bir artma göstermiştir. Gayri ihtiyarî devamsızlık 20.000.000 tonluk kömür istihsaline mal olmuş ve ihtiyarî devamsızlık ise 14 milyon tona baliğ olan azalma tevliyetmiştir.

Kömür işçilerinin 1945 yılındaki adedi, geçen seneye nazaran 1200 noksan ile 709.000 olarak kaydedilmiştir.

ihracat 1944 yılında 51/2milyon ton olmasına mukabil 1945 yılında 8.000.000 tonu bulmuştur.

Rusya Kömür Endüstrisi Hakkında Haberler (*)

Sovyet Rusya hükümeti memleketin en mühim servet kaynaklarından biri olan ve rezerv olarak 89.000.000.000 ton kömür ihtiva eden Donbas havzasını işletmek üzere plânlarını hazırlamıştır. Bu plâna göre 1960 yılına kadar Stalino Voroshilovgrad ve Rostov bölgelerinde 300 yeni kuyu açılarak senevi 200.000.000 ton kömür istihsal edilecektir. Ruhr kömür madenlerini dahi geride bırakan bu plâna göre Rusya Avrupa'nın kömür müstahsilleri arasında birinci safaya geçecektir.

Azak denizinin şimaline ve Ukrayna'nın cenubu şarkî köşesine isabet eden Donbas havzası II inci harp yıllarında çok harabolmuştu. Almanlar burada 1.135 kömür madeni imha etmişlerdir. Havzanın Almanlardan kurtuluşundan sonra Ruslar muazzam bir gayretle bu madenlerin %50 sini işler bir ihale koymuşlardır. 1945 istihsalı 1944 yılının iki misline baliğ olmuştur. Fakat harpten evvelki istihsal durumuna erişmek için daha iki sene geçmesi lâzım geldiği tahmin edilmektedir.

Harpten evvel Sovyet Rusya'nın kömür istihsalinin beşte üçünü temin eden Donbas havzasının 1941 de Almanların eline geçmesiyle Sovyet Rusya Endüstrisi çok müşkül bir duruma düşmüştür. Bu muazzam tehlikeyi ancak Donbas havzasının

şarkındaki yeni açılan Kuznetsk havzasını derhal faaliyete geçirmekle önleyebilmiştir.

Rusya bütün gayretine rağmen endüstrisinin kömür ihtiyacını tatmin etmeye henüz muvaffak olamamıştır. Harpten evvelki yıllar zarfında dahi Sovyet Rusya'da kömür istihsalı memleketin gittikçe artan ihtiyacını karşılayacak durumda değildi. Rusya'nın amele başına kömür istihsal randımanını 1940 yılında 1.5 tondan ibaret idi. Aynı senede İngiltere'nin amele randımanını 5.6 ton ve A. B. D. lerinde ise 7.4 tonu bulmakta idi.

Sovyet Rusya'nın yeni 5 senelik programında demir, çelik ve diğer madenler sanayii ile makine sanayii, kimyevî sanayi ve saire gibi mühim miktarlarda kömür sarfedecek olan birçok sanayiini genişletilmesi kararlaştırılmıştır. Mevcut diğer sanayiini yeniden modernleştirilmesi ve hayat standartlarının yükselmesi çok büyük mikyasta kömüre ihtiyaç gösterecektir. Sovyet Rusya Mühendislerinin Cihan Harbinden harap bir halde çıkan Donbas havzası üzerinde kısa bir zamanda iyi başarılar temin etmiş olmalarına rağmen, istihsal halen Rusya'nın cenubundaki muazzam çelik sanayiini besleyecek duruma gelememiştir.

Kömür sanayiinin en ağır yükü Donbas havzasına yüklenmekle beraber diğer kömür merkezleri de ihmal edilmemektedir. Bunların arasında harp yıllarında büyük zararlar görmüş olan Moskova havzası senede 16.000.000 ton kömür istihsal etmeye başlamıştır ki bu miktar harpten evvelki tonajın iki mislidir. Bundan başka şarkî Rusya kömür sahalarının da istikbalde çok büyük roller oynayacağı ve şimdiden lâzım gelen önemi kazanmakta oldukları unutulmamalıdır. II nci Cihan Harbinde Rus zaferini kolaylaştıran âmillerden biri de şarktaki kömür menbalarının bütün Rusya sanayiini ayakta tutabilmesi keyfiyeti olmuştur. Şarkî kömür havzasında 1940 - 1944 devresi zarfında kömür istihsalı büyük bir artma göstermiş ve 1944 yılında 25.000.000 tonu geçmiştir.

Kuznetsk havzasında 1940 - 1944 devresi zarfında kömür istihsalı büyük bir

(*) «Coal Age» Mart 1946, S. 120.

artma göstermiş ve 1944 yılında istihsal 25.000.000 tonu tecavüz etmiştir. 1945 yılında bu miktar 2.000.000 ton daha artmıştır. Bu vaziyete nazaran Kuznetsk istihsalinin 1950 yılında %50 nisbetinde artacağı tahmin edilmektedir.

Kazakistan'ın yeni endüstrisini beslemekte olan Karaganda kömür havzası harpten evvelki istihsalini iki misli artırarak 1944 yılı zarfında 4.000.000 ton kömür istihsal etmiştir. Ural kömür havzası da harpten evvelki istihsalini iki misli artırmak suretiyle halen senevi 18.000.000 ton kömür istihsal etmektedir.

Belçika (1)

1945 yılı Kasım, ayında Belçika'nın kömür istihsalı 1.747.720 ton iken Aralık ayında 1.794.000 tonu bulmuştur ki bu miktar Belçika'nın kurtuluşundan sonra en yüksek rakamıdır. 1945 yılına ait mecmu istihsal 15.750.000 tona varmıştır. Bu, tonaj, 1939 yılı kömür istihsalı olan 29.809.080 tonun yarısı kadardır.

Belçika'daki muhtelif kömür mıntakalarının bu istihsal tonajına iştirak hisseleri aşağıdaki nispetlerdedir:

Campine	33 %
Charleroi	25.5%
Barinage	16 %
Liège	14.5%
Centre	14 %

Senelik vasatı olarak vardiye başına beher amelenin çıkardığı kömür (2) 15.2 cwt olarak hesab edilmiştir. Campine madenlerinde tecrübeli bir işçi 98 cwt. hattâ bazı müsait damarlarda 118 cwt'e kadar istihraç edebilmektedir. 1945 Ekim ayında Campine madeninde kömür kesici amelesinin randımanı, bütün memleketin en düşük randımanını temsil etmektedir. Fakat yakın bir zamanda amelenin yetiştirilmesi sayesinde bu vaziyetin islâh edileceği kuvvetle ümidedilmektedir.

Madenlerde kok ve diğer tâli mahru-

(1) «Iron and Coal Trade Review» No. 4064 Ocak 18, 1946, S. 134.

(2) 1 cwt = 50,832 kg.

kat istihsalı de 1945 yılı zarfında bir hayli ilerleme göstermekle beraber harpten evvelki seviyesine vasil olamamıştır. Harpten evvel senevi 5.000.000 tona balığ olan kok istihsalı 1945 yılında ancak 1.800.000 tonu bulabilmiştir. Briket istihsalı de 500 bin tonu geçmiştir.

Fransa (3)

Fransa'nın kömür istihsalı bir iki ay evvelki fena durumundan tahminlerin fevkinde bir süratle kurtulmuştur. 1945 Aralık ayının son haftasında istihsal 882.000 tonu bulmuştur. Bu miktar 1938 yılının vasatı haftalık istihsalinin %96,5 unu teşkil etmektedir. 1946 ya girerken istihsal hemen hemen normal zamanlardaki durumuna vasil olacaktır.

Fransa'nın kömür endüstrisinin bu dikkate değer kalkınması harp esirlerinin madenlerde çalıştırılması ve diğer taraftan da kömür endüstrisi ile yakından ilgili bütün Fransızların gayreti ile kabil olmuştur. Fransa'nın (4) 1945 yılında mecmu kömür istihsalı 35.000.000 tonu bulmuştur. Bu miktar 1944 yılına nazaran 8.500.000 tonluk bir artma göstermektedir.

Almanya:

Almanya'da Ruhr bölgesinde Bitümlü kömür istihsalı 1945 Aralık ayının en verimli haftasında 1.000.000 ton kadar idi. Bu miktar 1938 yılı vasatı aylık istihsalinin ancak %40 mı teşkil etmektedir. Garbî Almanya'dan alınan haberlere nazaran Almanya'nın Ruhr ve Saar zengin kömür bölgelerinden birkaç ay içinde daha büyük bir istihsal elde edileceği tahmin edilmektedir. Fakat bu kalkınma teşebbüsünün muvaffak olabilmesi Almanya'daki iktisadî politika-ya bağlıdır. Almanya'daki İngiliz işgal bölgesinden, her ay 4.000.000 ton kömürün garbî Avrupa Devletlerine gönderilmesi karar altına alınmıştır. Bununla beraber, bu

(3) «The Mining Journal» No. 5764, Şubat 1946, S. 104.

(4) «The Mining Journal» No. 5765, Şubat 16. 1946, S. 131.

kadar büyük bir miktarın hali hazırda harap münakalât vasıtaları ile temin edilebileceği şüphelidir. Oldukça büyük bir miktar kömürün Alman Çelik Sanayiinde kullanılmasına müsaade edilmiştir. Bu sebeple elde edilecek olan çelik, köprülerin inşası ve demir yollarının tamirinde kullanılacaktır ki, bu da istihsal edilen kömürün naklini daha kolaylaştırmış olacaktır.

Almanya'da ekseriyetle açık işletme olarak işletilen linyit madenleri harpten evvelki istihsallerinin 3/4 ünü çıkarmağa başlamışlardır. Silezya kömür madenlerinin Polonyalıları geçmesinden dolayı merkezi Almanya'nın linyit madenleri Ruslar için çok büyük bir ehemmiyeti haizdir. Fakat her yerde olduğu gibi burada da nakil vasıtaları harap bir (haldedir).

İtalya:

Tahmin edildiğine nazaran İtalya'nın endüstriyel kapasitesi, normal zamana kıyasla takriben 1/4 nispetinde düşmüştür. Bu nispet diğer Avrupa Devletlerinin uğradığı harabiyet ile mukayese edilirse, çok cüzi olduğu meydana çıkar. İtalya'nın kömür istihsali hakkında resmî bir malûmat yoktur.

Polonya:

II nci Cihan Harbinden evvel yalnız 5 memleket, Fransa, İtalya, İsveç, Danimarka ve İsveçre senede 55.000.000 ton kömür ithal etmekte idiler. Ehemmiyetleri sırasıyla başlıca kömür müstahsilleri İngiliz İmparatorluğu, Almanya ve Polonya idi.

Hali hazırda İngiltere ancak kendi kömür ihtiyacını karşılayabilecek durumdadır. Harpten evvel Almanya'nın bütün kömür istihsalinin 3/4 ünü temin eden Ruhr kömür bölgesi ise ancak eski istihsalinin % 15 şî kadar kömür çıkarmaktadır. Binaenaleyh kömür ithal eden memleketlerin bu iki Devletten uzun bir zaman için kömür ithal etmeleri imkânsız bir şeydir. Bunun neticesi olarak, bu memleketler tabiatıyla ümitlerini Polonya'ya tevcih etmişlerdir.

Eskiden Almanya'nın en mühim kömür madenlerini ihtiva eden Silezya kömür

havzalarını da aldıktan sonra bu 6 memleketin ümitleri bir kat daha kuvvetlenmiştir.

Harpten evvel Polonya kömür sanayii, ihracat pazarları için diğer kömür memleketleri ile rekabet etmek mecburiyetinde idi, ve iskandinavya devletleri ile merkezî Avrupa Devletlerine ve İtalya'ya karşı vaziyetini oldukça kuvvetlendirmişti. Bununla beraber memleketin mahdut olan ihtiyaçları ve ihracat güçlükleri Polonya'nın zengin kömür madenlerinin daha fazla inkişafına mani olurdu.

1921 - 1922 yılında Silezya, Almanya ve Polonya arasında taksim edilmişti. Bu taksimde Almanya'nın hissesine mesaha ve nüfus hesafeti bakımından Silezya'nın büyük bir parçası isabet etmişti. Buna mukabil Polonya'nın aldığı kısım ise kömürce çok zengindi. Bu gayrimüsaait vaziyeti önlemek için Almanlar bir mukavele imzalayarak bu mıntakada Polonyalılar tarafından çıkarılan kömürün bir kısmını Almanya'ya ithal etmek keyfiyetini sağladılar. Fakat Almanlar kendi hisselerine isabet eden kömür madenlerini o kadar süratle inkişaf ettirdiler ki kısa bir zamanda Polonya kömüründen sarfınazar ettiler. En verimli seneleeri sayılan 1928 - 1929 devresinde garbî Silezya'nın istihsali senede 20.000.000 tonu buldu. Bundan sonra bütün dünyada olduğu gibi burada da bir durgunluk devresi baş gösterdi. Bilâhara tekrar büyük bir inkişaf göstererek 1938 de 1929 yılına nazaran %20 daha fazla bir istihsal temin edildi. Almanya'daki artmanın mütecanis bir şekilde olduğunu kabul edersek bundan Silezya'nın 1938 deki istihsalini 25.000.000 ton olarak tahmin edebiliriz. İkinci Cihan Harbi yıllarında garbî Silezya'nın istihsali pek fazla artmıştır. Harbin bidayetinde, Silezya'nın Polonya'ya ait olan kısmı da Almanların eline geçmiş ve nazi harp mekanizmasının en mühim endüstriyel menbaı olmuştur. Kömür istihsalini artırmak için çok gayret sarfedilmiş ve 1941 de Silezya'da kömür istihsali 90.000.000 tonu, karbin en şiddetli safhalarına rastlayan 1943 yılında da 100 ilâ 110 milyon tonu bulmuştur. Halen bütün bu mıntaka yine Polonya hükümetine

intikal etmiştir. Maden sahalarında şiddetli muharebeler cereyan etmiş olmasına rağmen madenlerdeki zarar evvelce tahmin edildiği kadar ciddî olmamıştır. 1945 yılı ilk baharındanberi istihsal büyük bir gelişme göstermektedir. Fakat halen 1939 yılı istihsaline erişilememiştir.

Resmî Polonya menbalarına nazaran 1945 yılı Mayısında günde 60.000 ton olan kömür istihsali Ekim ayında 104.000 ton ve Aralık ayında ise 130.000 tonu bulmuştur. Sonuncu günlük istihsali nazarı itibara alırsak senelik istihsal 37,5 milyon tonu bulmaktadır ki bu da harp yıllarının yüksek istihsalinin 1/3 ü ve 1939 dan evvelki yılların tonajının da 1/2 sini teşkil etmektedir. İstihsaldeki bu düşüklüğün en mühim sebepleri arasında kömür amelesi kıtlığı gelmektedir. Alman madencileri hemen hemen ortadan kaybolmuşlardır. Bunların yerini tutmak üzere gönderilen 50.000 harp esiri, henüz işe başladıklarından, istihsal rakamlarında belli olacak kadar bir tahavvül beklenemez. Diğer taraftan madenlerde çalışan amelenin randımanı çok azalmıştır. Harpten evvel Polonya Silezya'sında amele başına istihsal günde 1850 kiloyu buluyordu. Harp yıllarında ise çalışma saatleri uzatılmak suretiyle randımanın daha fazla yükselmesi sağlanmıştır. Hali hazırda maden makinelerinin harap olması, amelenin yorgunluğu ve yiyecek kıtlığı yüzünden randıman fevkalâde azalmıştır. Polonya'nın garp hudutlarının Oder nehrine kadar uzatılması Potsdam konferansında Rusların tazyikile temin edildi. Buna mukabil Polonya'lılar Ruslar'a 1945 yılı nihayetine kadar 8 milyon ton kömür ve bundan sonra da senevi 14 milyon ton kömür teslim etmeği vadettiler. Kömürce darlık hissedilen muhtelif Avrupa Devletleri tarafından Polonya'ya murahhaslar gönderilmiş ve Polonya bu memleketlere muharrik makine, lokomotif, kamyon vesaire mukabilinde kömür vermeği vadetmiştir. 1946 yılı sonuna kadar İsveç'e 6 milyon ton, Romanya'ya 4 milyon ton, Danimarka'ya 1946 Nisan ayına kadar 600.000 ton ve Norveç'e de 1946 Mart ayından evvel 650.000 ton kömür tes-

lim edileceği vadedilmiştir. Fakat Polonya'nın hali hazırdaki istihsal durumu bu miktarları teslim edebilecek gibi değildir. Buna iki mühim sebep gösterilmiştir: Birincisi bütün gayrete rağmen istihsalin halâ gayri kâfi olmasıdır. Polonya hem hükümetin taahhütünü ve hem de dahili ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. İkinci sebep ise nakil vasıtalarının acıklı halidir. Bütün tahmil limanları tahribedilmiş ve nakliye vagonlarının sayısı yok denecek derecede azalmıştır.

Japonya:

Japonya'nın kömür istihsalinin seri bir şekilde azalması ve bunun neticesi olarak endüstrisinin sekteye uğraması, Japonya'yı Hiroshima'ya atılan ilk atom bombasından çok evvel teslim hazırlamıştır. Harbin bitmesini müteakip başta gelen en mühim mesele Japonya'nın kömür endüstrisini kaldırmak olacaktır.

Kömür istihsalinin 1945 yazına doğru esaslı surette azalmaya başlaması, Japonya askerî makamlarına vaziyetin vahameti hakkında ilk haberi vermiş ve büyük bir endişeye sebep olmuştur. 1944 yılının aylık vasatı 4.1 milyon ton ve 1940 yılının aylık vasatı 4.8 milyon ton olmasına mukabil 1945 yılı Haziran ayında istihraç edilen kömür 3,4 milyon tona düşmüş ve bu düşme seri bir surette devam ederek istihsal Temmuzda 2.6 milyon tona Ağustosta 600.000 tona kadar düşmüştür. Japonya'nın teslimini müteakip kömür istihracı biraz salâh göstererek Eylül ayında 900.000 tonu bulmuş fakat Ekim ayında tekrar düşerek ancak 540.000 tonu bulabilmiştir. Aralık ayında istihsal o kadar azalmıştır ki nakil vasıtalarının %60 ı işleyemez bir hale gelmiştir. Bunun neticesi olarak maden duyularında istihsal edilen kömürler taşınamaz olmuş, şehirlerin havagazı fabrikaları ve bütün maden ve kimya sanayii faaliyetlerini durdurmuşlardır. Yeni seneye girerken vaziyet biraz daha salâha yüz tutmuş ve Japon hükümet erkânı müşkülâtı önlemek için bütün gayretlerini sarfederek 1946 yılının ilk üç ayı zarfında asgari ihtiyaçtan ancak 3.000 ton kadar geride kalmışlardır.

ALÜMİNYUM

1945 yılında dünya alüminyum istih-sali 900.000 ton civarındadır. Buna muka-bil dünyanın mecmu istihsal kapasitesi 2 milyon tondur. İstihlâk 1945 yılının ikinci yarısından sonra, bütün dünyada, büyük mikyasta azalmıştır, ve görünüşe nazaran 1946 yılında senelik ihtiyacı 750.000 met-rik tonu tecavüz etmeyecektir,

A. B. D.

Alüminyum fiyatlarına gelince, 1945 de Amerika'da sabit bir seviye muhafaza etmiş olmasına mukabil, (libresi 15 sent - long tonu 83.105 e tekabül eder) İn-giltere'de 1 Mart 1945 de long tonu £ 85 e düşmüştür.

Dünya alüminyum endüstrisinin en büyük kısmı şimali Amerika'dadır. A. B. D. ve Kanada 1,5 milyon ton alüminyum istihsal kapasitesine mâliktirler. Bunun 1 milyondan fazlası A. B. D. ve geri kalan kısmı Kanada'ya isabet eder. Amerika'nın 1945 yılı alüminyum istihsalı 500.000 (*) ton olarak tahmin edilmektedir. 1944 de ise bu istihsal 776.446 tondur. Amerikan stokları çok artmıştır. 1945 Eylül ayında Metal Reserve Co. tarafından muhafaza e-dilen stoklar 192.570 ton saf alüminyum ve 3.112 ton ikinci kalite alüminyum olarak kaydedilmiştir. 1946 da alüminyum ihtiya-cının 500.000 tonun çok altında olduğu tahmin edilmekte ve bunun neticesi olarak alüminyum istihsalinin daha da düşeceği tahmin olunmaktadır.

A.B.D. nde hali faaliyette olan 16 a-lüminyum izabe fabrikasından 1945 sene-sinin sonunda 11 i faaliyetlerini tatil etmiş-lerdir. Faaliyet halinde olan beş izabehane-nin istihsal kapasitesi mecmu kapasitenin ancak %40 mı teşkil etmektedir.

İngiltere:

Light Metals Control bürosu tarafın-dan verilen istatistiklere göre saf alümin-yumun en fazla istihlâk edildiği sene 1945

(*) Bu rakamlar şort ton olarak verilmiş-tir. 1 şort ton = 2000 lb.

senesi olmuştur.(senelik istihlâk 207.000 ton). 1945 yılında istihlâk takriben 100 bin tonu bulmuştur. 1940 dan itibaren 1945 yılı da dahil olmak üzere geçen 6 yıl zarfın-da İngiltere İmparatorluğunda 210.000 ton saf alüminyum istihsal edilmiş ve 730.000 ton da ithal edilmiştir. Mecmu 940.000 ton alüminyumdan bu 6 senelik devrede 870.000 tonu istihlâk edilmiştir. İngiltere imparatorluğunda gerek istihsal ve gerek ithalât 1945 yılında kesin olarak azalmış ve bunun neticesi olarak alüminyum stok-larında bariz bir eksilme görülmüştür.

İngiltere 1945 yılında 31.896 ton saf alüminyum ve 69.912 ton da ikinci kalite alüminyum istihsal etmiştir.

Norveç (**)

Dünya pazarlarındaki alüminyum bol-luğu Norveç alüminyum endüstrisini fena bir duruma sokmuştur. Harpten evvel Norveç istihsal ettiği alüminyumun %98 ini dışarı-ya satıyorduk 1943 de bu nispet %92 ye inmiştir. Alüminyum ihracının 1938 de 28.519 ton ve 1939 da 24.084 ton olmasi-na mukabil 1943 de bu miktar 21,849 ton-a ve 1945 ilk 9 ayı zarfında ise 2.518 to-na düşmüştür.

İstihsal aşağı yukarı bu hâdiselere mu-vazi olarak seyretmiştir. 1938 de 29.035 ton ve 1939 da 31.130 tonu bulan istihsal 1943 de 23.514 tona düşmüştür. 1945 yı-lında ise harbin bitmesini müteakip iptidai mevadın yokluğu yüzünden istihsal ehem-miyetsiz denecek bir seviyeye inmiştir.

Harp esnasında Almanlar Sausdas-jon'da 20.000 ton kapasiteli bir alüminyum izabe fabrikası kurmuşlardır. Bu kapasite icabederse iki misline çıkarılabilir. Bu fab-rika, Almanların Norveç'te kurmak üzere hazırladıkları muazzam alüminyum endüs-trisi programının ilk eseridir.

Almanya (***)

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere,

(**) «The Metal Bulletin» No. 3065. Ocak 29, 1946, S. 14.

(***) «The Metal Bulletin»No. 3068, Şubat 8, 1946, S. 13-14.

Fransa ve Rusya tarafından alınan bir kararlar, Almanya'da alüminyum ve magnezyum endüstrisi faaliyetlerinin tatiline karar verilmiştir.

Brezilya:

Yeni bir Reuter raporuna nazaran Brezilya'da yeni açılan alüminyum endüstrisinin beynelmilel pazarlarda diğer memleketlere rekabet edip edemeyeceği belli değildir. 1945 yılının başından beri faaliyette bulunan yeni endüstrinin istihsalı senede 5000 - 6000 tonu bulabilecektir. Memleketin dahili ihtiyaçları bu istihsalın 2000 tonunu sarfedecek ve geri kalan alüminyum diğer cenubi Amerika devletlerine ihrace edilecektir.

Rusya:

Ruslar harpte tahrib edilmiş olan Dieper barajını ve enerji santralini mümkün olduğu kadar süratle tamir etmektedirler. Binaenaleyh, Ukrayna'da alüminyum istihsalı için lâzım olan elektrik yakında temin edilmiş olacaktır. 1940 da istihsalı 32.000 metrik ton olarak kaydedilen Diniper alüminyum endüstrisinden 1945 senesi alüminyum durumu hakkında hiçbir malumat alınamamıştır.

Fransa (*)

Geçenlerde Aluminium Français firmasının direktörü tarafından beyan edildiğine göre 1938 yılında 43.500 metrik ton olan alüminyum istihsalı 1939 da 55.000 tona yükselmiş ve 1940 yılı için de 95.000 ton olarak kararlaştırılmıştı. Harbin tevlit ettiği muazzam zararlara rağmen, Ağustos ayında istihsal 3.700 tonu bulmuştur, ve enerji müsaade ettiği takdirde 1946 yılında istihsalın 60.000 tona baliğ olacağı tahmin edilmektedir. Bununla beraber yakın bir zamanda Fransa, istihsalını 150.000 tona kadar yükseltmek için, şimdiden tasarı-

(*) «The Metal Bulletin» No. 3070, Şubat 15, 1946, S. 11.

lar hazırlamaktadır. 1945 yılında (**) mecmu alüminyum istihsalı hakkında kati bir rakam yoktur. Fakat vasat olarak ayda 9000 ton tahmin edilmektedir.

İngiltere:

«Hafif Madenler Kontrol» komisyonu 1945 yılı mecmu alüminyum istihsalı hakkında aşağıdaki rakamları vermiştir:

1945 yılında İngiltere imparatorluğunun alüminyum istihsalı

Ton

Saf alüminyum madeni : 31.896
İkinci kalite alüminyum (düşmüş tayyareler hariç, hurdadan eritme) : 61.912

Mecmu : 93.808

Hindistan (*)**

Hali hazırda Hindistan'ın saf alüminyum istihsal kapasitesi senede 7.000 tondur. Fakat gelecek 5 - 10 sene zarfında bu miktarın 20.000 ton artırılması düşünülmektedir. Faaliyette olan kumpanyalar Kanada'nın hissedar bulunduğu Alumina Co. Of India ve Hint sermayesiyle işleyen diğer bir Kumpanyadan ibarettir. Alumina Co. Of India ayda takriben 100 ton alüminyum istihsal etmektedir. Şimdiye kadar bu fabrikalarda ham madde olarak hariçten gelen Alumina kullanılmıştı. Bundan sonra iptidaî mevaddın Hindistan'da çıkarılmasına karar verilmiştir ve Lohardaga mıntakasında çıkan Alumina cevherini temizlemek üzere Bihar'da Muree istasyonunda modern bir fabrika kurulmasına başlanmıştır.

Boksit:

A. B. D. 1944 de 2.823.224 ton boksit istihraç etmiştir. Buna mukabil 1945 yı-

(**) The Metal Bulletin. No. 3072, Şubat 22, 1946, S. 12.

(***) «The Metal Bulletin» No. 3081, Mart 26, 1946. S. 14.

linda bu miktar 1.000.000 tona düşmüştür. %65 nispetinde olan bu azalma alüminyum madenine olan ihtiyacın azalmasından meydana gelmekle beraber başlıca boksit menbaı olan bazı Arkansas madenlerinin tükenmeğe başlamasının da bunda hissesi vardır.

İngiliz Guiana'sında 1944 de 873.969 ton ve 1943 yılında 1.901.393 tonluk istihsale mukabil 1945 senesinin son 11 ayında yalnız 625.000 ton elde edilmiştir.

Fransa'da: Fransa'nın kurtulmasından sonra boksit istihracı süratle artmış ve 1945 Eylülünden itibaren ayda 20.000 metrik tona baliğ olmuştur. 1945 yılında mecmu istihraç hakkında resmî bir malûmat yoktur. Fakat bunun 180.000 ton civarında olduğu tahmin ediliyor.

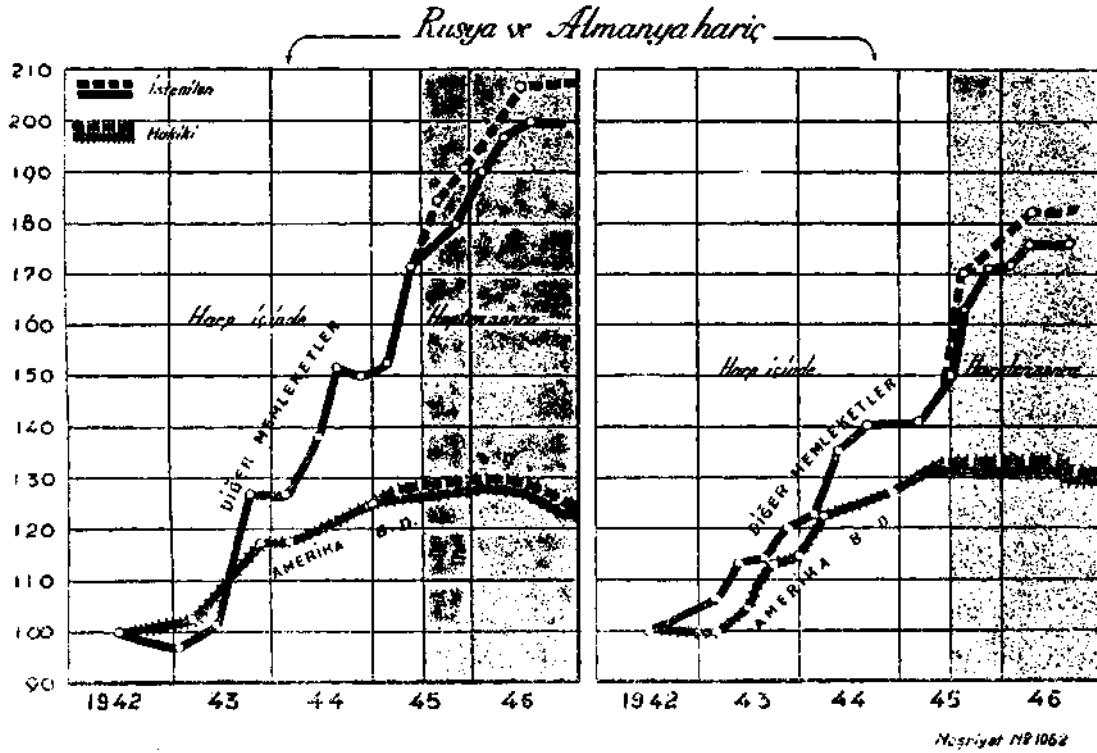
Petrol:

Hiç şüphesiz İkinci Dünya Harbinde petrol kadar önemli rol oynayan başka bir madde yoktur. Petrol ve türevleri, ikinci Dünya Harbinin kara, deniz ve hava harp vasıtalarında yakıt olarak kullanılmakla kalmamışlar, aynı zamanda sentetik lâstik başta olmak üzere harp endüstrilerinin mühim bir kısmının bel kemiğini teşkil etmişlerdir. Bu yüzden Dünya petrol istihsalı 1939 dan 1945 e kadar mütemadi bir artış kaydetmiş ve 1940 da günde 5.800.000 varil olan istihsal 1945 de 7.664.000 varile çıkmıştır. Bu, aşağı yukarı %32 nispetinde bir artıştır ve bu artma en fazla A. B. D. lerinden başka petrol müstahsillerinde göze çarpar zira A. B. D. kaynaklan Amerikan halkına akar yakıt temin etmek için zaten azamiye yakın bir kapasitede işletilmekte idi.

PETROL İSTİHSALİNDE ARTIŞLAR

HAM PETROL İSTİHSALİNDE ARTIŞLAR

RAFİNE PETROL İSTİHSALİNDE ARTIŞLAR

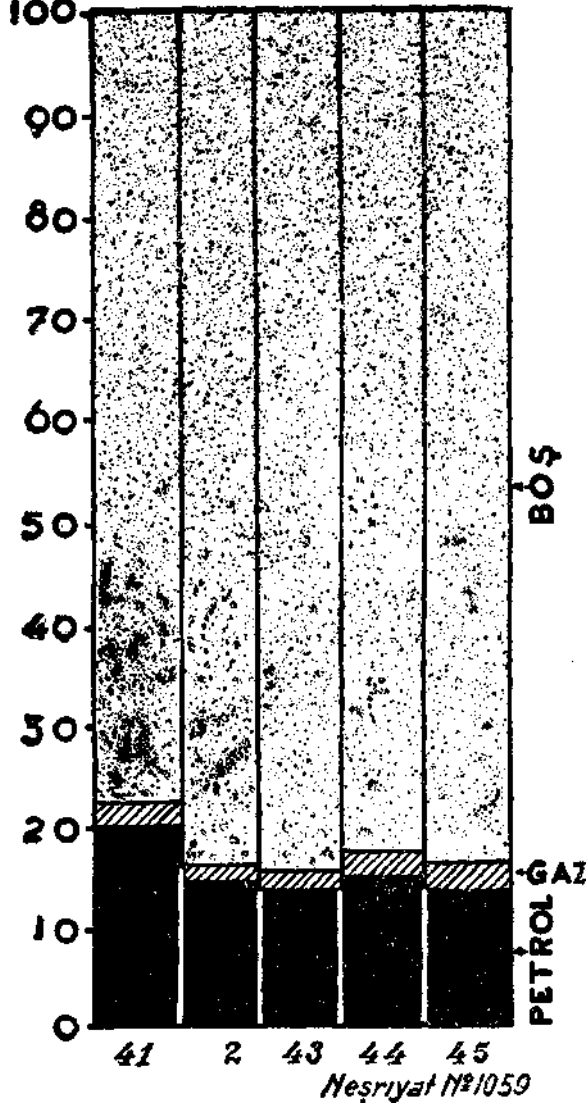
A. B. D. :

Dünya petrol istihsalinin %63 - 65 ini temin eden A. B. D. lerinin son üç senelik

petrol durumu, aşağıdaki bilanço ile hülâsa edilebilir:

Sene	Yeni kazılan kuyular	İspat edilen petrol rezervi 1000 varil	Günlük ham petrol istihsalı 1000 varil	Günlük tasfiye edilen petrol 1000 varil
1944	24.885	20.046.905	4.593	4.545
1945	26.879	20.514.739	4.690	4.876
1946	23.172	20.078.024	4.500	4.230

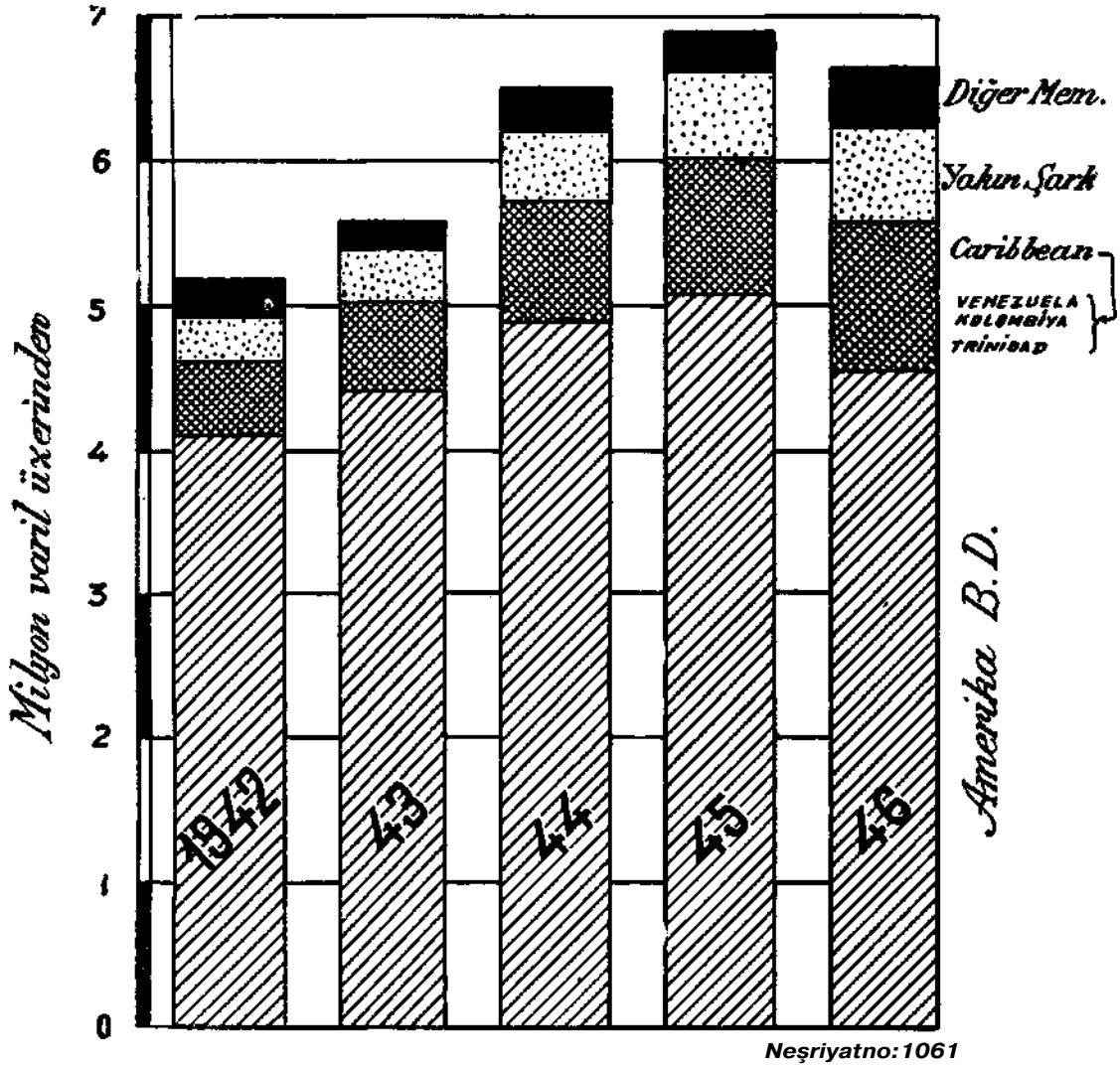
% Amerika B. D. nde petrol arama kuyularının vermiş olduğu netice

A.B.D. lerinin 1945 senesindeki ham petrol istihsalı, bir rekor senesi olan 1944 istihsalini de 32.000.000 varille geçerek, 1.711.000.000 varile ulaşmıştır. Günlük istihsal de 1944 senesi vasatısı olan 4.593.000 varilden Ağustos 1945 vasatısı olan 5.000.000 varile yaklaşmıştır. Fakat bu kadar fazla istihsal petrol mühendisliği noktai nazarından zararlı olduğu için istihsal bilhassa (Texas ve California) gibi büyük petrol eyaletlerinde (günde 500.000 varil kadar) azaltılmıştır. Yukarıdaki bilançoda görüldüğü üzere 1945 senesinde Amerika da 24.540 tane petrol sondajı yapılmış bunlardan 14.283 ünde petrol, 2794 ünde tabii gaz bulunmuş ve 7.463 ünde de hiç bir şey bulunamamıştır (kuru kuyu). Fakat 24.540 kuyudan 20.350 si tesbit edilmiş petrol sahalarında kazılmış olmalarına rağmen ancak %67,7 nispetinde petrol vermişlerdir. Halbuki eksplorasyon mahiyetinde kazılan 4190 kuyudan yalnız %13 ünde petrol, %3 ünde gaz çıkmış ve %84 ünde hiç bir şey çıkmamıştır.

1945 senesinde mühim yeni petrol sahaları bulunamamıştır. Amerika petrol rezervleri azalmakta devam etmektedir. (Senelik petrol istihsalı o sene zarfında bulunan yeni petrol rezervinden fazla).

Ödünç verme ve kiralama kanununa tevfikân A. B. D. muhtelif memleketlere 2074 milyon dolarlık petrol ve türevleri göndermiştir. Bu miktardan 1.531 milyon dolarlık ihraç İngiltere'ye, 111 milyon do-

larlık Sovyet Rusya'ya ve 316 milyon dolarlık Çin Hindistanı'na, Yeni Zelanda ve Avustralya'ya isabet etmiş geri kalan 116 milyon dolarlık petrol de diğer memleketlere gönderilmiştir. Yalnız 1945 Temmuz - Eylül ayları içinde 82 milyon dolarlık benzin, motorin ve diğer petrol müştakları ö-

dünc olarak verilmiştir.

A. B. D. lerinden sonra petrol istihsalı itibariyle ikinci gelen Venezuela 1945 senesinde 323.359.000 varil ham petrol çıkartmıştır (aynı yıl dünya istihsalinin %12,9 u). Aşağıdaki cetvel Venezuela'nın son altı senelik petrol durumunu verir:

<u>Sene:</u>	<u>Senelik petrol istihsalı 1000 varil</u>
1940	186.134
1941	228.131
1942	147.984
1943	179.399
1944	257.034
1945	323.359

Venezuela petrol istihsalinde görülen bu gayritabiiliği izah etmek faydalıdır. 1941 de Amerika'nın harbe girmesinden sonra Alman denizaltıları Venezuela'dan kalkan petrol gemilerine karşı amansız bir harp açmışlar ve Venezuela petrolünün harp sahalarına varmasını çok güçleştirmişlerdir. Bunun üzerine Venezuela petrol istihsalı azaltılmıştır. Fakat 1943 de «Atlantik muharebesi» kazanıldıktan sonra Venezuela petrol istihsalı de artmıştır.

Meksika petrol sanayii harp yılları içinde oldukça gelişmiş ve 1945 yılı istihsalı 1944 e nazaran 600.000 ton fazlasıyla 612 milyon tona baliğ olmuştur.

Dünya petrol istihsalinde üçüncü olan Sovyet Rusya'nın petrol istihsalı harbin ortalarından beri azalmaktadır. 1938 de 210 milyon varil petrol istihsal eden Sovyet Rusya 1943 d* 161.000.000 varil istihsal etmiştir. 1945 istihsalı ise 175.000.000 varil tahmin edilmektedir. (*).

Romanya'nın 1938 yılında 6,61 milyon tonu bulan petrol istihsalı, bombardımanlar yüzünden 1944 yılında 3,53 milyon tona inmişse de, 1945 de yeni bir gelişme ile 4.638.000 tona yükselmiştir. Bilhassa makine ve sondaj tesisatı yetersizliği baş göstermiştir.

İran:

Stratejik vaziyetinin ehemmiyeti ve harp sahnelerine yakınlığı dolayısıyla; İran petrol istihsalı, son senelerde önemli geliş-

(*) «Petroleum Press Service» Mart, 1946.

meler kaydetmiştir. Aşağıdaki cetvel bu gelişmeyi gösterir (**).

<u>Sene</u>	<u>Senelik petrol istihsalı ton</u>
1939	9.583.285
1940	8.626.639
1941	6.605.320
1942	9.399.231
1943	9.705.231
1944	13.274.243
1945	16.320.000

1945 petrol istihsalı 1944 senesine nazaran %23 nispetinde bir artış kaydeder.

Irak ve Suudi Arabistan:

Bu memlekette son üç sene zarfında petrol istihsalı bir hayli artmıştır. Bilhassa Suudi Arabistan petrol istihsalı son üç senede dört misline yakın bir artış kaydetmiştir. Arabian - American Oil Co. nin imtiyazı altında bulunan Suudi Arabistan petrol sahalarının yakın bir gelecekte Dünyanın en büyük petrol sahalarından biri haline geleceği ümidedilebilir.

Kirkük petrol sahasını Akdenize bağlayan petrol boru hatlarının sevkiyat kabiliyetleri yetersizdir. Hayfa ve Trablusşam' a yeni hatların döşenmesine girişilmişse de bunların ancak 1948 senesinde işletilmeye açılacağı tahmin edilmektedir.

Uzak Doğu petrol sahalarının istihsalı de 1945 yılında oldukça azalmıştır. 1938 de 1 milyon tondan fazla ham petrol istihsal eden Birmanya'nın 1945 istihsalı 100.000 tonu aşamamıştır. Hollanda Hindistan'ının harpten önce 8 milyon tonu tutan petrol istihsalı de 1945 de 400.000 tona inmiştir. Buna Güney Çin denizinin mütefiklerce abluka edilmesi sebeb olmuştur.

İngiltere'nin petrol ve türevleri ithalâtı 1938 yılı ile 1944 arasında 3,2 milyon tondan 5.560.787 tona çıktıktan sonra 1945 de 4.323.413 tona inmiştir. Son mik-

(**) «World Petroleum» Şubat 1946, S. 41.

tarın 2,72 milyon tonu 1945 in ilk 6 ayına ve 1,61 milyon tonu da son 6 ayına isabet etmiştir.

Fransa petrol ithalâtı ise 1938 de 8.136.524 ton iken 1945 de 1.873.405 tona inmiştir. Bu miktardan 298.844 tonu ham petrol, 674.570 tonu benzin, 71.846 tonu kerosen, 130.240 tonu gazyağı, 301.396 tonu gazolin ve 338.925 tonu mazottur.

Hindistan petrol ithalâtı 1943/1944 mali yılında 573.550 ton kadarken 1944/1945 yılında 983.163 tona yükselmiştir.

Benzin satışlarındaki tahditler Mart 1946 dan itibaren kaldırılmıştır.

Muhtelif memleketlerin petrol istih-salleri aşağıdaki cetvelde verilmiştir:

**Dünya Ham Petrol İstih-sali
(1000 varil üzerinden)**

	<u>1943</u>	<u>1944</u>	<u>1945</u>
Şimali Amerika			
A.B.D.	1.505.693	1.678.500	1.740.000
Kanada	10.100	10.050	9.500
Meksika	33.795	36.000	41.500
Trinidad	22.000	24.000	24.000
Cenubi Amerika			
Arjantin	24.400	24.500	23.500
Kolombia	10.580	22.500	25.000
Peru	14.500	21.000	18.500
Venezuela	182.550	267.000	276.000
Diğer	3.000	3.500	13.000
Avrupa			
S. Rusya	240.000	270.000	285.000
Romanya	36.500	22.000	15.000
Diğer	16.325	27.000	26.500
Asya			
Bahreyn	7.000	7.000	7.500
Iran	78.000	102.000	114.000
Irak	25.350	29.000	35.000
Suudi Arab.	5.750	9.000	20.000
Diğer	24.800	36.000	11.000

Afrika

Mısır	9.100	9.000	9.000
Dünya			
yekûnu:	2.249.443	2.598.500	2.665.000

Cetvelde 1945 istih-saline ait rakam-lar hakikî değil tahminidir. Mamafih «World Petroleum» dergisinin Şubat ayı nüshasından alınan bu cetvel ile «The Oil and Gas Journal» dergisinin 29 Aralık 1945 sayısında verilen istatistikler birbirine uy-maktadır.

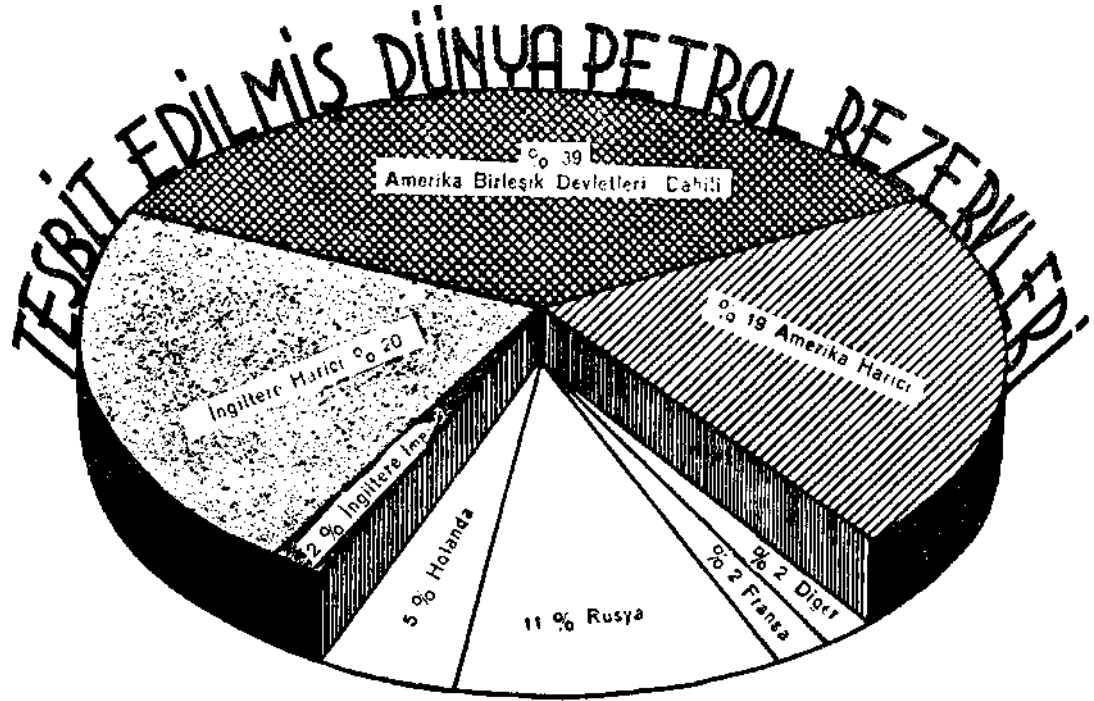
1945 senesi petrol durumunu kaparken şunu da söylemek lâzımdır ki petrol tasfiyehanelerinin dünya yüzünde yayılma-larında mühim bir değişiklik olmaya başla-mıştır. Şimdi petrol tasfiyehaneleri büyük petrol sahalarında kurulmaktadır. Meselâ İran körfezi petrol tasfiye kapasitesi 1938 - 1945 arası %43 nispetinde artmıştır. Irak ve Suudi Arabistan petroleri, buralarda kurulan tasfiyehanelerde tasfiye edilecek-tir. Venezuela hükümeti de aynı şekilde bu memleketin istih-sal ettiği petrolün mühim bir kısmının kendi hudutları dahilinde tas-fiyesini istiyor. Millî düşüncelere istinaden bu temayül aynı zamanda ekonomiktir de zira bütün dünyada benzin istih-lâki geliş-mekte ve adam başına düşen benzin mikta-rı artmaktadır.

ALTIN

Harp seneleri içinde bütün altın istih-sal eden memleketlerde durgunluk görül-mekle beraber bu hususta en şiddetli tah-didat vazedan A. B. D. olmuştur. W. P. B. tarafından 8 Ekim 1942 de çıkarılan L. 208 No. h karar ile harp sanayiinde ehem-miyetsiz addedilen bütün madenlerin kapa-tılması sağlandı ve bu arada birkaçı müstes-na bütün altın madenleri faaliyetlerini tat-il ettiler.

Kanada:

Normal olarak Amerika'dan daha faz-la altın çıkaran Kanada'da ise tahdidat 1941 den beri işçilik ve istih-sal bakımından %53 nispetini bulmuştu. Bu nispet Ameri-

(İşletme kumpanyalarının Milliyetlerine göre)

NEŞRİYAT no:1060

ka Birleşik Devletlerinin tahdidatına nazaran ehemmiyetsiz görülüyorsa da bütün maden faaliyeti altına münhasır kalan şimalî Ontaryo bölgesinde çok büyük ehemmiyeti haizdir.

7 Haziran 1945 de Ottawa hükümeti altın madenleri üzerindeki tahdidatı kaldırmıştır. Harp yıllarında ehemmiyetli madenler üzerinde araştırmalar yapılırken önemli yeni altın damarları keşfedilmiş ve altın borsasında yeni ve geniş ufuklar açılmıştır.

Rusya:

Uzun senelerden beri Rusya altın istatistikleri hakkında katî bir şey bilinmemektedir. Eldeki bilgi ancak bazı Rus mecmualarından çıkarılan itibarî rakamlardan ibarettir.

Filipin:

Filipin'lerin Japonlar tarafından işgali 1941 den beri dünya altın istihsali rakamlarından senede 100.000.000 oz. eksiltmiştir. Harpten sonra Filipin hükümeti altın madenlerine çok önem vermektedir. Fakat bütün altın madenleri Japonlar tarafından tahribedildiğinden madenlerin tekrar istihsale başlamaları zamana bağlıdır.

Cenubî Amerika:

Dünya'nın en büyük altın müstahsili olan cenubî Amerika'da 1945 de takriben 12.300.000 oz. altın istihsal edilmiştir. Bu rakam 1941 istihsaline nazaran %14,7 nispetinde azalmıştır. Bu madenlerde yerli işçilerin çalıştırılmasına rağmen işçilik bühranı burada da kendini göstermiştir. İşçi miktarı 1942 senesinde 367.000 i bulmuş olmasına mukabil 1944 de işçi miktarı %24 noksanıyla 282.000 e düşmüştür.

Mevcut madenlerin ömrünü uzatmak için üzerinde çalışılmakta olan iki mühim mevzu nazarı itibara alınabilir. Birincisi maden kuyularını çok derinlere indirmektir. Bazı büyük madenler şimdi 2600 m. derine kadar inmişlerdir hattâ 3250 m. derine kadar inmek dahi düşünülmektedir. Bu nokta fevkalâde mühimdir. Çünkü garbî Rand mıntakasında bu derinliklerde mühim altın emarelerine rastlanmıştır. İkinci bir mevzu da Witwaterstand damarlarından bazılarının müstakil Orange hükümet toptaklarına kadar gittiği müşahede edilmiş, bunun üzerine müteadidit sondaj amelileri neticesinde bu keyfiyet tesbit edilmiştir.

Altın istihsali üzerine konan tahdidat 1945 senesinin ortalarına doğru kaldırılmış ise de önemli bir artma (*) olmamıştır. Aşağıdaki tabloda 1944 ve 1945 yılları Dünya altın istihsalleri mukayeseli bir cetvel halinde gösterilmiştir (+) ve (-) işaretleri 1945 yılında 1944 yılına nazaran istihsalde artma veya azalmayı göstermektedir.

	Fine Ounce		+ veya -
	1944	1945	
Cenubi Amerika			
B. D.	12.277.228	12.213.545	- 63.683
Kanada	2.913.716	2.682.000	- 251.716
A. B. D.	1.001.865	988.000	- 13.865
Meksika	650.000	650.000**	0
Avustralya	657.570	642.000**	- 15.570
C. Rodezya	592.729	568.242	- 24.487
Kolombia	553.530	520.000	- 33.530
Gold Coast	520.000	540.000**	+ 20.000
Peru	200.000**	200.000	0
Brezilya	270.000	250.000**	- 20.000
Hindistan	187.191	188.407	- 18.794
Şili	200.000	200.000**	0
Yeni Zelanda	142.287	137.000**	- 5.287
Nikaragua	219.597	200.000**	- 19.597
Tanganika	84.218	90.663	+ 6.445
Dünya mecmuu (takriben)		26.500.000	

Altın fiyatları:

Dünya altın fiyatının temeli sayılan Amerika'da 1945 yılı zarfında altın fiyatları üzerinde bir tahavvül görülmemiş ve bir Fine Ounce \$ 35.00 dan muamele görmüş-

(*) «The Mining Journal» 17 Nisan 1946, S. 3.

(**) İtibarî rakamlar.

tür. Bank of England altın borsası ise ikinci Dünya Harbinin Avrupa kıtasında hitama ermesinden sonra 168 s. den 173 s. 6 d. ye çıkmıştır. Amerika'da Bretton Woods anlaşmasında bütün dünya parasının kıymetten düşürülmesi üzerinde tamamen mutabık kalınmış ise de bu meselenin durumuna dair, Amerika'nın İngiltere'ye yapacağı ikraz hakkında Kongrenin kararı çıkmadıkça, bir şey tahmin etmek müşküldür. Bu arada İngiltere kabinesinde paranın %15 nispetinde düşürülmesi de bahis mevzuu olmaktadır.

GÜMÜŞ

A.B.D. (1) nde sanayide ve endüstride gümüş sarfiyatı 1945 senesinde büyük bir artış göstermiştir. Kullanılmış olan gümüş miktarı 140.000.000 ounce (2) u bulmuştur ki bu rakam 1944 yılına nazaran 15.000.000 ounce fazladır. 1945 senesi başlangıcından Japon harbînin sonuna kadar endüstride gümüş istihlâki harp yıllarının en yüksek seviyesine varmıştır. Japon harbi bittikten sonra endüstrinin gümüş ihtiyacı süratle azalmış gümüşü lüzumlu eşya imalinde kullanmak imkânları hasıl olmuştur. Kuzey ve Güney Amerika'da 1944 ile mukayeseli gümüş istihsal rakamları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

	Fine Ounce	
	1944	1945
A. B. D.	34.900.000	28.300.000
Kanada	14.700.000	14.000.000
Meksika	63.000.000	60.000.000
Peru	11.700.000	11.500.000
Bolivya	6.800.000	11.500.000
Diğer güney ve merkezi Amerika devletleri	7.300.000	7.000.000
Mecmu	138.400.000	127.000.000

(1) «The Metal Bulletin» No. 3068, Şubat 5, 1946 S. 5.

(2) Ounce = 31.1 gr.

Gümüş fiyatları(1)

Japonya'nın tesliminden sonra gümüş fiyatları üzerindeki kontrol kaldırılmıştır ve 21 Eylül 1945 de resmî fiyat 26 sent artırılarak Fine Ounce'ı 71.1 sente çıkmıştır, İngiltere de bunu derhal takibederek gümüşün Fine Ounce'nu 251/2 pensden 44 pense çıkarmıştır.

CIVA

A.B.D. (2)

1945 senesinde A.B.D. nin cıva istihsalı 1944 senesine nazaran %19 nispetinde umumî bir azalma göstermiştir. Buna mukabil cıva istihlâki 1944 senesine nazaran %49 ve 1943 senesine nazaran da % 17 nispetinde artmıştır. 1945 de umumî ithalât 1944 senesine nazaran %261 ve 1943 senesine nazaran da %44 nispetinde bir artma göstermiştir. Bu arada fiyatlarda da büyük değişiklikler göze çarpmaktadır. Ocak ayında bir şişesi 161 dolardan yukarı olan cıvanın fiyatı Eylül ayında \$ 96 a kadar düşmüş ve Ocak ayında tekrar \$ 108 a yükselmiştir. Yukarıda görülen (bu değişikliklerin sebebini muhtelif hâdiselere atfetmek kabilidir. En başta harbin son aylarında harp sanayiinde kullanılmak üzere tanzim edilen kuru pil bataryası programı, muazzam miktarda cıva ihtiyacı göstermiştir. Bunun neticesi olarak çok büyük miktarda cıvanın kısa bir zamanda ithali büyük bir teşevvüş yaratmış ve müteakiben Almanya ve Japonya'nın bu kadar çabuk teslim olmaları da mühim bir âmil olmuştur. 1945 senesi başlangıcında yüksek olan cıva fiyatları senenin ortalarına doğru batarya ihtiyacını karşılamak üzere dışardan mühim miktarda cıva geleceği tahmin olunarak düşmeye başlamıştır. Almanya'nın teslimi hâdisesi de fiyatın daha süratle düşmesine sebep olmuştur. Fazla gelen cıvanın hükümet stoklarına ilâ-

(1) «The Mining Journal» 17 Nisan 1946, S. 5.

(2) «The Mining Journal» No. 5772, Nisan

ve edileceği kararının çıkması üzerine fiyatlar biraz yükselme göstermiş ve Ocak ayında \$108 a kadar çıkmıştır.

1945 yılında A. B. D. cıva istihsalı rakamları

(76 librelik şişe üzerinden)

Aylar	İstihsal	Umumî istihsal	İhracat	İstihlâk
Ocak	2.500	846	28	5.200
Şubat	2.700	2.835	9	5.100
Mart	3.000	2.263	25	6.100
Nisan	3.000	10.963	30	7.500
Mayıs	3.300	7.242	70	8.900
Haziran	3.000	3.677	22	8.500
Temmuz	3.600	19.504	23	6.600
Ağustos	3.300	4.417	19	5.300
Eylül	2.050	582	62	3.100
Ekim	1.200	148	626	3.100
Kasım	1.350	18.261	54	2.500
Aralık	1.600	770	69	2.000
Yekûn	30.600	71.508	1.037	63.900

İtalya (3)

1945 senesi Eylül nihayetine kadar İtalya'nın Tuscany madenlerinde vasat olarak ayda 2.600 şişe cıva istihsal edilmiş ve Eylül ayının sonunda cıva stokları 26.500 şişeye baliğ olmuştur. 1938 de bu havzadaki İtalyan madenleri 58.800 şişe cıva istihsal etmişlerdir ki bu miktar bütün İtalyan cıva istihsalinin %90 ını teşkil eder. Harp senelerinde İtalyan cıva istihsalı 94.160 şişeye baliğ olmuştur. Son zamanlarda çalışılan cıva cevherinin yüzdesi vasat olarak %1.29 dur.

İspanya (4)

İspanya'nın Almaden ocakları faaliyetlerine Mayıs 1945 de tekrar başlamışlardır. İkinci üç aylık istihsal 9.221 şişeye baliğ olmuştur. Buna mukabil 20.000 şişe satılmıştır. İspanya (5) 1945 yılında cıva 40.000 şişe cıva istihsal etmiştir.

(3) «The Mining Journal» No. 5772, Nisan 6, 1946, S. 265.

(4) «The Metal Bulletin» No. 3067, Şubat 5, 1946. S. 15.

(5) «The Metal Bulletin, No. 3085, Nisan 9, 1946. S. 15.